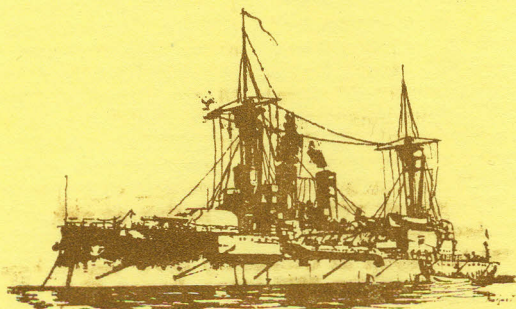

KÉPEK A HAJÓZÁS TÖRTÉNETÉBŐL

HADIHAJÓK
A XIX. SZÁZAD MÁSODIK FELEBŐL

© Magyar Diafilmgyártó Vállalat
Budapest, 1986

A XIX. században egyre jobban elterjedtek a gőzgépes hajtóművek és a robbanó lövedékekkel tüzelő ágyúk. Ezek — a század közepére — korszerűtlenné tették a hadiflottákban addig használt, fából épített, oldalütegsorokkal felszerelt vitorlásokat. A konstruktőrök új megoldásokkal kezdtek próbálkozni. Fő céljuk a robbanó lövedékek elleni védelem, valamint a saját lövedékek hatásának és lőtávolságának fokozása volt. A védettséget a hajó legfontosabb részeinek páncélozásával (régen vértzetnek nevezték) és egyre nagyobb teljesítményű hajtógépek beépítésével valósították meg. A tüzérség nagyobb hatékonyságát és a rombolóerőt pedig az ágyúk űrmértékének jelentős növelésével érték el. Az ágyú és a páncél párviadala a második világháború végéig tartott. Azóta — a rakétafegyverek és az egyre korszerűbb repülőgépek miatt — gyökeresen megváltozott a hadihajók építésmódja és fegyverzete.

Az első páncélozott hadihajót Dupuy de Lôme tervei alapján Franciaországban építették. Az 1860-ban befejezett *La Gloire* még hagyományos módon, fából épült. Az 5618 tonna vízkiszorítású (összsúlyú) hajó hossza 77,09 méter, szélessége 17,9 méter, legénysége 570 fő volt. A vitorlázaton kívül, 900 lóerős gőzgéppel is felszerelték, amely 12,5—13 csomós sebességgel (1 csomó = 1,852 km/h) hajtotta. A régebbi fregattok mintájára összesen 36 darab, 16 cm átmérőjű lövedékkel tüzelő ágyút helyeztek el rajta. A 4,8 km lőtávolságú huzagolt csövű ágyúkat már hátulról töltötték. A *La Gloire* különlegességét a palánkozásra csavarozott, 110—120 milliméter vastag kovácsolt vaslemezek jelentették, amelyek védelmet nyújtottak az akkor használt lövedékekkel szemben.

1884-ben épült az *Oldenburg* nevű német kazamatahajó. Vízkiszorítása 5652 tonna, hossza 79,8 méter, szélessége 18,0 méter, személyzete 389 fő, sebessége 16,5 csomó volt. Fegyverzetét — mely 8 darab 240 mm-es, 4 darab 150 mm-es, 2 darab 87 mm-ágyúból, valamint 4 darab 350 mm-es torpedóvetőcsőből állott — főként a hajó közepén kialakított, erőszerű részben (úgynevezett citadellában) összpontosították. Páncélatának vastagsága helyenként a 300 millimétert is elérte.

A nehéz páncélosok mellett szükség volt kisebb, gyengébb fegyverzetű, de fürge egységekre is. Ezt a hajótípust cirkálónak nevezték. Méretük, fegyverzetük

és páncélvastagságuk alapján könnyű- és nehézcircalót különböztethetünk meg. 1888-ban készült el az osztrák—magyar *Tiger* könnyűcircaló. Az 1657 tonna vízkiszorítású, 76,0 méter hosszú, 10,6 méter széles hajót nem páncélozták, ezért sebessége viszonylag nagy — óránként 18,6 csomó — volt. Kiszolgálásáról 188 fős legénység gondoskodott. A 4 darab 120 mm-es ágyú mellett 10 darab 47 milliméteres, gyorstüzelő ágyúval és 4 darab torpedóvetőcsővel is felszerelték.

A *Weissenburg* német csatahajó építését 1894-ben fejezték be. Vízkiszorítása 10.013 tonna, hossza 115,7 méter, szélessége 19,5 méter, legénysége 568 fő volt. Kis sebessége (16,5 csomó) elsősorban csak partvédelmi feladatokra tette alkalmassá. Fő tüzérségét — 6 darab 280 mm-es ágyút — három körbeforgatható páncéltoronyban helyezték el. Ezenkívül felszerelték 6 darab 105 mm-es, 8 darab 88 mm-es ágyúval, 12 darab gépágyúval, valamint 6 darab torpedóvetőcsővel is. Páncélzata a vízvonalon 400 mm, a tornyokon és a felépítményeken 300 mm, a fedélzeten 65 mm vastag volt. 1910-ben eladták Törökországnak, ahol *Torgud Reis* néven 1938-ig teljesített szolgálatot.

A 320 tonna vízkiszorítású angol romboló, a *Zephyr* vízrebocsájtására 1895-ben került sor. A torpedórombolók fő feladata az ellenséges torpedóvető-gyorsnaszádok, kereskedelmi hajók és az akkor még újdonságnak számító tengeralattjárók elleni harc volt. Fegyverzetük gyorstüzelő ágyúkból, géppuskákból és torpedóvetőkből állott, sebességük elérhette a 30 csomót is.

A *Knyaz Potyemkin Tavricseszkij* építését 1898-ban kezdték meg. A 12.580 tonna vízkiszorítású, 115,4 méter hosszú, 22,3 méter széles sorhajó 750 főnyi legénységének többsége — mint ismeretes — az 1905-ös orosz polgári demokratikus forradalom idején fellázadt. A hajó fő fegyverzetét — 4 darab 305 milliméteres ágyút — 254 mm-es páncélzatú tornyok védték. (A páncéllemezek gyártásának technológiája rohamosan fejlődött, ezért vékonyabb, de korszerűbb páncél nagyobb védeltséget nyújtott.) A 16 darab 152 milliméteres és 14 darab 75 milliméteres ágyút a középrészen kialakított 229 milliméteres páncélzatú kazamatában helyezték el. Fegyverzetéhez tartozott még 6 darab 47 mm-es gyorstüzelő ágyú és 4 darab torpedóvetőcső.

1. *La Gloire*, az első vértezett (páncélozott) hadihajó
2. *Oldenburg*, német kazamatahajó
3. *Tiger*, osztrák—magyar könnyűcirkáló
4. *Weissenburg*, német csatahajó
5. *Zephyr*, angol torpedóromboló
6. *Knyaz Potyemkin Tavricseszkij*, orosz sorhajó

DiA

Rajzolta: Marjai Imre
Szövegét írta: Serényi Péter
Szerkesztette: Ruzicska Józsefné